

150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc

Proiect editorial apărut sub egida
Consiliului Județean Bistrița-Năsăud
(Președinte: Emil Radu Moldovan)

prin
Biblioteca Județeană „George Coșbuc”
Bistrița-Năsăud
(Director: Ioan Pinteia)

Colecția
Școala ardeleană de critică și istorie literară

© Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel. 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel./fax 0364-117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României
ISBN: 978-606-797-039-5

Editor: Vasile George Dâncu
Copertă: Ioachim Gherman
Redactor: Alexandra Mureșan

Andrei Bodiu

George Coșbuc

monografie, antologie,
receptare critică

Ediția a II-a

Cuvânt înainte
de
Adrian Lăcătuș

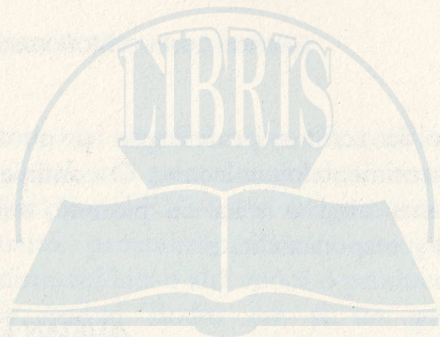
Cluj-Napoca, 2016

- Maiorescu, Titu, *Critice II*, București, Editura Minerva, 1973.
- Manolescu, Nicolae, „Poezia lui G. Coșbuc”, în *Steana*, nr. 1, 1978.
- Micu, Dumitru, *George Coșbuc*, Editura Tineretului, 1966.
- Negoïtescu, Ion, *Însemnări critice*, Cluj, Editura Dacia, 1980.
- Nemoianu, Virgil, *Micro-Armonia*, Iași, Editura Polirom, 1996.
- Poantă, Petru, *George Coșbuc, poetul*, București, Editura Demiurg, 1994.
- Piru, Al., *Analize și sinteze critice*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1973.
- Scridon, Gavril, *Ecouri literare universale în poezia lui Coșbuc*, București, Editura pentru literatură, 1969.
- Slavici, Ioan, *Închisorile mele, Amintiri, Lumea prin care am trecut*, București, Editura Albatros, 1998.
- Streinu Vladimir, *Poezie și poeți români*, București, Editura Minerva, 1983.
- Șuluțiu, Octav, *Introducere în poezia lui George Coșbuc*, București, Editura Minerva, 1970.
- Tomuș, Mircea, *15 poeți*, București, Editura pentru literatură, 1963.
- Valea, Lucian, *Coșbuc – în căutarea universului liric*, București, Editura Minerva, 1980.
- Vianu, Tudor, *Studii de literatură universală și comparată*, București, Editura Academiei RSR, 1963.
- Zaciu, Mircea, *Colaje*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.

CUPRINS

Cuvânt înainte la ediția a doua de Adrian Lăcătuș	5
GEORGE COȘBUC – MONOGRAFIE	9
Introducere.....	9
Estetizarea naturii.....	26
Estetizarea iubirii.....	41
Eroismul estetic	59
Estetizarea morții	76
Oglinzile poeziei: pastișa și parodia	88
TEXTE TEORETICE.....	99
Note la <i>Fire de tort</i>	99
ANTOLOGIE DE POEZIE	107
Vara	107
Pace	108
Fata morarului.....	110
Cântecul fusului.....	111
Pe dealul Plevnei.....	114
O noapte pe Caraiman	115
Prin Mehadia.....	116
Mânioasă.....	118
Nu te-ai priceput	120
Rea de plată	121
Numai una!.....	122
Nunta Zamfirei.....	124

Crăiasa zânelor.....	130
Dușmancele.....	136
Noapte de vară.....	140
Decebal către popor.....	142
Lupta vieții. Gazel.....	144
Noi vrem pământ!.....	145
Un cântec barbar.....	148
Pașa Hassan.....	150
Povestea căprarului.....	153
Coloana de atac.....	155
Moartea lui Fulger.....	160
Moartea lui Gelu.....	169
Vulturul.....	174
Picirea dacilor.....	177
Cetatea Neamțului.....	182
Nunta în codru.....	189
DOSAR DE RECEPTARE CRITICĂ.....	195
DATE BIOBIBLIOGRAFICE.....	215
BIBLIOGRAFIE.....	219

GEORGE COȘBUC – MONOGRAFIE

Introducere

De cele mai multe ori atunci când au fost citate *Notele*¹ care au însoțit volumul *Fire de tort* al lui George Coșbuc au servit fie de motivare a dorinței poetului de a realiza o epopee, fie ca argument în sprijinul poetului hărțuit îndelung de acuzațiile de plagiat ale contemporanilor. Cred că *Notele* merită și un alt unghi de abordare, un unghi din care, se va vedea, vom încerca o reconfigurare critică a poeziei autorului. Să reluăm, mai întâi, fragmentul care a creat un adevărat clișeu critic în legătură cu opera lui Coșbuc, acela referitor la conturarea unei „epopei”. „De când am început să scriu, m-a tot frământat ideea, să scriu un ciclu de poeme cu subiecte luate din poveștile poporului, și să le leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee. *Ideal* e un episod din această epopee, ca și *Nunta Zamferei*, *Moartea lui Fulger*, *Fulger*, *Tulnic și Lioara*, *Craiul din Cetini*, *Laur Balaur*, *Patru portărei* – aceste cinci din urmă publicate toate în *Tribuna* 1887-1888 – și altele vro câteva nepublicate. Am părăsit ideea însă, parte din pricină că am făcut greșeala să încep a scrie poemele în două feluri de metre – unele în versuri de 14 silabe, altele în versuri

---

¹ George Coșbuc, *Opere alese*, vol. II, București, Editura Minerva, 1972, p. 351-355.

de 8 silabe – parte când am venit în România am fost silit să mă ocup cu alte lucruri, nu cu poezia, și de multe ori eram nevoit de mizerie să scriu ode în loc de poeme.”²

Pentru C. Dobrogeanu-Gherea fragmentul citat e, mai întâi, o confirmare a intuițiilor sale critice: „Acum doi ani, vorbind despre *Nunta Zamferei* și *Moartea lui Fulger*, am considerat aceste două balade ca două poeme epice din eposul popular: una epopeea nunții, cealaltă a morții și îngropăciunii la români. De atunci a apărut al doilea volum din poeziile lui Coșbuc; *Fire de tort*, și în postfața acestui volum Coșbuc îmi dă deplină dreptate.”³ Apoi criticul își exprimă părerea de rău că poetul nu și-a dus ideea de a scrie o epopee până la capăt. „Aici însă nu e vorba de asta, aici trebuie să ne exprimăm numai adâncă noastră părere de rău că poetul a fost nevoit să se lase de ideea asta măreață, care l-a frământat din tinerețe.”⁴

Făcând referiri la același fragment comentat de Gherea, G. Călinescu nota că: „Chiar și mai târziu și în sens sever epic, Coșbuc se gândea la un mare epos național care să sistematizeze mitologia românească în chipul *Iliadei* și *Eneidei*.”⁵ Tot trimeri către intenția autorului de a crea o epopee face și Alexandru Piru: „Că din asemenea compuneri, mai curând

² *Ibidem*, p. 351.

³ Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Studii critice*, vol. II, București, Editura Minerva, 1976, p. 255-256.

⁴ *Ibidem*, p. 256.

⁵ George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982, p. 585.

poeme-spectacol, ar fi ieșit o epopee, autorul însuși a avut temeii să se îndoiască.⁶ Comentând, în excelența sa monografie, *George Coșbuc-poetul*, această supralicitare Petru Poantă a schimbat accentul în comentarea fragmentului citat din *Note*. Reluându-l în exact datele prezentate de mine mai sus, Petru Poantă comentează astfel: „E un exemplu de naivitate teoretică și de pură sofistică dar mirarea constă în aceea că majoritatea criticilor au abuzat de el ca de un argument hotărâtor în comentarea năzuințelor poetului de a realiza o epopee a satului românesc.(...) Să observăm, însă, în primul rând, că în acest proiect Coșbuc nu dă ca realizare certă decât piesele citate mai sus, ele însele ratate, cu excepția celor două balade arhicunoscute. În al doilea rând, nici nu pare a fi vorba de o epopee propriu-zisă, din moment ce singurul element «teoretic» avut în vedere rămâne omogenitatea ritmică. Și, în ultimul rând, cum am mi amintit «scuza» renunțării la un asemenea proiect, cea «existențială», ni se pare absolut neserioasă și totuși există aici dacă nu o conștiință a măreției, cel puțin un instinct al ei. Va fi știut sau nu Coșbuc că istoria literaturii consemnase de mult ultimele eșecuri ale unor astfel de himere, nu are importanță. Cert este însă că nu atât epopeea ca gen îl interesa, cât întemeierea unei mitologii poetice românești, care, vom vedea, se va transforma într-o adevărată utopie poetico-mitologică.”⁷

⁶ Alexandru Piru, *Analize și sinteze critice*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1973, p. 190.

⁷ Petru Poantă, *George Coșbuc, poetul*, București, Editura Demiurg, 1994, p. 26-27.

La prima vedere, cea mai semnificativă secvență a fragmentului citat din *Notele la Fire de tort* este cea îndelung comentată de critici, de la Dobrogeanu-Gherea la Petru Poantă, referitoare la intenția autorului de a crea o epopee. Cred însă că aici există încă două idei, emblematice pentru definirea lui Coșbuc ca poet. Să reluăm începutul citatului: „De când am început să scriu, m-a tot frământat ideea, să scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului, și să le leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee.” Intenția epopeii nu se naște din fapte, dintr-o reprezentare directă a unor evenimente, ci *mediat*, pornind de la *poveștile poporului*. Sursa prezumtivei epopei este una culturală, livrescă. Pe de altă parte, motivația pentru care autorul a renunțat la proiect, considerată „neserioasă” de Petru Poantă, merită, și ea, nuanțată. „...de multe ori eram nevoit de mizerie să scriu ode în loc de poeme”, scrie poetul. Și aici cred că e necesară o schimbare în accentul interpretării: mizeria materială e a unui *profesionist* al scrisului, a unui poet care e nevoit să scrie ce nu dorește, dar care e apt, prin natura *meseriei* alese, cea de scriitor, să facă acest lucru.

La mulți critici și istorici literari, comentariul asupra *Notelor* lui Coșbuc la *Fire de tort* s-a rezumat la discutarea fragmentului referitor la epopee. Sunt însă și alte lucruri semnificative în acest text. Răspunzând vehemenților săi acuzatori poetul scrie: „Mi s-au făcut imputări stătătoare mai ales la forma poeziilor mele. «Că nu așa se exprimă poporul» cum mă exprim eu în versuri. Fără îndoială că nu; și fără îndoială că așa! Dar în treaba asta, să-mi dea voie toți criticii prezenți și

viitori, să le ignorez povețele. Eu îmi cunosc graiul părinților mei; iar în chestiunea fixării unei limbi populare pricep și eu ceva, și-apoi voi fi având și eu măcar un dram de sentiment artistic în ce privește graiul. Iar dacă e vorba, că nu așa își manifestează poporul sentimentele, cum le manifestez eu – da, aici primesc povețele, dar trebuie să fiu convins întâi că înșiși criticii, știu cu siguranță, cum își manifestă poporul ideile și sentimentele, căci eu mi-am dat foarte multă trudă să știu, și am citit și citec toate poeziile populare care se publică pretutindeni: și pe cele din Maramureș, ca și pe cele din Macedonia. Știu și eu, și asta o știu foarte bine, ce spune românul în poezia lui!”⁸ Pe ce se sprijină argumentația lui Coșbuc? Pe faptul că a ilustrat adecvat „cum își manifestează poporul ideile și sentimentele”. Baza acestor convingeri nu e experiența directă, ci aceea livrescă. Autorul a citit „toate poeziile populare care se publică pretutindeni”. În afara orgoliului poetului care are iluzia cuprinderii „totului” e de reținut că, din nou, sursa explicită a cunoașterii poetului e una *mediată*, livrescă. Această *mediere culturală a actului creator* este, cred, cea mai semnificativă idee ce se desprinde din *Notele* lui Coșbuc. Ea devine evidentă când autorul particularizează. Răspunzând acuzațiilor de plagiat, Coșbuc precizează cum, de la ce anume plecând, a scris poeziile din *Balade și idile*. „În *Balade și idile* s-a găsit însă și altfel de fond străin, subiecte plagiare. Întrucât *Toți sfinții* e copiată după *Cupa* nu știu cărui rege, eu nu știu, căci până azi nu cunosc poezia, cea

⁸ George Coșbuc, *op. cit.*, p. 352.